

התבוננות על פרשת השבוע

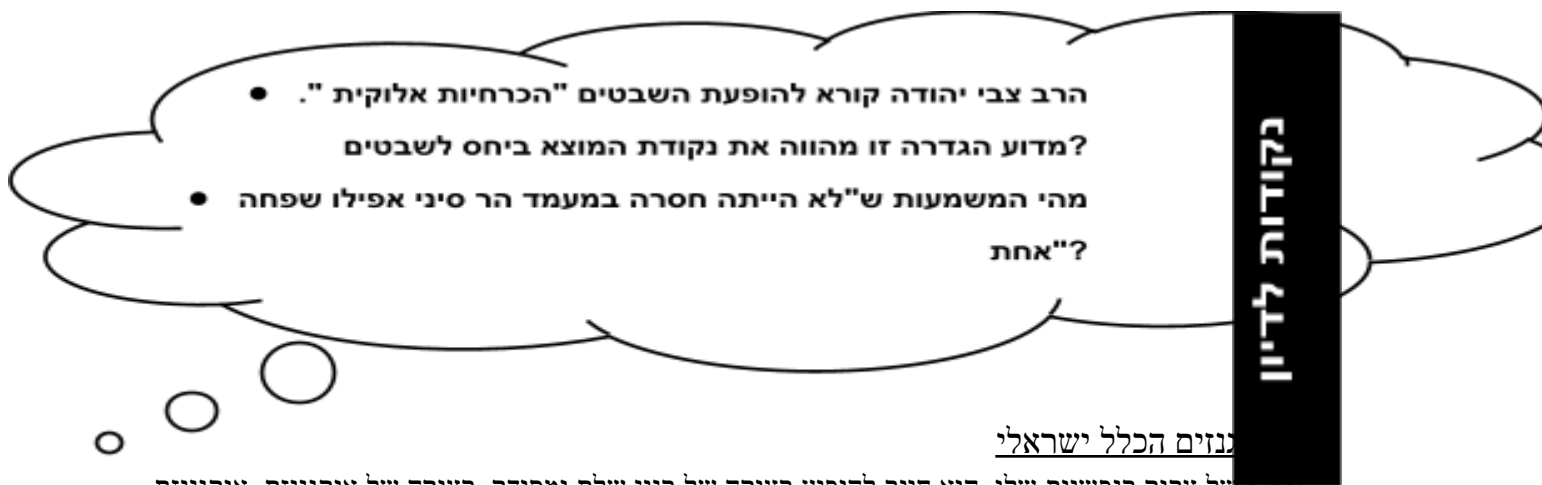
שיחות הרב צבי יהודה על התורה - פרשת וישב-מקץ

כלל ישראל ושבטי ישורון

"וישב-מקץ" הן שתי הפרשיות של השבטים. מציאות השבטים היא חיונית. יש הכרח אלוהי שכך יתגלה בנין בית ישראל בכל שלמותו האורגנית: בכל שבטיו, בכל חלקיו, בכל איבריו ובכל גידיו. וכל איבר וכל גיד הוא חלק של כלל-ישראל כולו. יש חיוב אלוהי שכך יהיה המבנה, שהמקור הנשמתי - "ויפח באפיו נשמת חיים" - יתפשט במח ובלב, ומתוך-כך בידיים וברגליים ובכל חלקי הגוף. אם חסר חלק כלשהו, אזי מופיעים חולשה וחסרון בכל הגוף.

כך סדר הבריאה, סדר המציאות: נשמת ישראל, נשמת "עם זו יצרתי לי" צריכה להתפרט בכל שבטי ישורון, ושלמות אחת ואחדותית מתגלה בכל החלקים. במעמד הר סיני לא חסרה אפילו שפחה אחת. כל שבט ושבט יש לו ערך חיים משלו, "איש על מחנהו ואיש על דגלו". אין כאן פירוד, חס ושלום, אלא כל המחנה הוא ענין אחד, כמו בכל התורה כולה. "ד' אחד ושמו אחד" וכן "תורת ד' תמימה". כל התורה היא מלה אחת, שם שמים אחד. שם אלוהים אחד מתגלה בריבוי כל המצוות, "ככוכבי השמים לרב", כך כל כלל הוא ריבוי עצום ויחד עם זה ענין אחד. הקבצו שבטי יעקב כולכם, וכולם שייכים ל"שמע ישראל ד' אלוהינו ד' אחד".

האחד הכללי והכולל - ענינו להתגלות בריבוי המגוון של כל הפרטים.

ננוזים הכלל ישראלי

סודו של צבור בנפשיות שלו, הוא חייב להופיע בצורה של בנין שלם ומסודר, בצורה של אורגניזם. אורגניזם אינו מילה בלשון-הקודש, אלא בלועזית, והיא מבטאה את הבניין השלם של האדם. ריבוננו-של-עולם "יצר את האדם בחכמה". את ה"חכמה" הזו אנשי המדע אינם מצליחים להסביר. הם גילו כמה יסודות בבריאה, אבל את סוד החיים לא הצליחו לפענח. "ומפליא לעשות" - "קושר דבר רוחני בדבר גשמי". בפנים גופו של האדם נמצאת נשמה - שכל, דעת - המתגלה בצד החיצון שלו. כל איברי האדם מהווים אורגניזם שלם. גם בין האיברים קיימות מדרגות, יש איבר שהנשמה תלויה בו ויש איבר שאין הנשמה תלויה בו. האיברים העיקריים הם המוח והלב, אבל בכולם מתגלית החיוניות היסודית של האדם.

כך הוא גם הדבר לגבי האדם הכללי, האדם הציבורי. על עם ישראל נאמר: "אתם קרויין אדם", והוא בנין שלם של שנים-עשר חלקים. ההגדרות של כל חלק וחלק, נמסרות על-ידי יעקב אבינו בפרשת ויחי ועל-ידי משה רבינו בסוף התורה. כשם שאדם מורכב מלב, מוח, עיניים, אזנים, ואיברים שונים, כך הבניין השלם של

האדם הכלל-ישראלי בנוי משנים-עשר אלמנטים קבועים והכרחיים אלה. הבניין הגדול מתגלה על- ידי כולם יחד, אבל רק באופן ש" איש על מחנהו ואיש על דגלו". אין להעלות על הדעת בשום אופן שהלב והמח יהיו ידיים ורגלים, חס ושלום. כל אחד חייב להופיע בעניינו, וחילוף התפקידים כרוך בסכנת נפשות. ד' "אשר יצר את האדם בחכמה", יצר גם את האדם הציבורי בחכמה. כל אחד צריך למלא שליחותו האלוהית, אחרת יש סכנת נפשות. בהקשר לחילוקי התפקידים בתוך שבט לוי - משוררים לעומת שוערים - נמצא אצל חז"ל ביטוי חריף: חזור לאחור, שאתה מן המשוררים ולא מן השוערים. זאת דוגמא לטשטוש תחומים המהווה סכנת חיים. יש צורך אלוהי שאלה שנים-עשר האלמנטים הטבעיים יהיו מסודרים על-פי סדר סיסטמתי ולא מבולבל. כל אחד ערכו ותפקידו: ענינו של יהודה הוא מלכות והכנה למשיח בן-דוד, יששכר ענינו לימוד תורה וענינו של דן גבורה המתגלה על-ידי שמשון הגיבור, וכהנה וכהנה. זה הכרח חיוני-אלוהי-היסטורי שכל אחד יופיע בעניינו: "אני - אני ולא אתה".

נקודות לדיון

- כיצד ניתן להבין את ההשוואה שערך הרב צבי יהודה בין "האורגניזם החי" לבין עם ישראל
- הרב צבי יהודה מדגיש מאוד את הצורך בהבלטת הייחודיות של כל שבט "אני - אני ולא אתה" האם אין בתפיסה זו סכנה למלחמת אחים?

מנוגדים שמבאים משיח

יש לו גוון מיוחד וחשיבות מיוחדת. יש אחדות כוללת, ולא פחות מזה ייחודיות, ואין לטשטש תחומים. בפרשתנו מופיע בהבלטה חריפה ביותר החילוק בין יוסף ליהודה. לשניהם יש סיבוכים מיוחדים ונוראים, והם מכינים לידתו של משיח; כדברי חז"ל "שבטים היו עסוקין במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אישה, והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח". כל אחד בצרות שלו, ומכל הסיבוכים האלה הקדוש-ברוך-הוא מכין אורו של משיח.

קדושת השבטים

עם ישראל הוא עם גדול נורא ונשגב, וכך גם אבותיו. השבטים הם "שבטי יה" (כך היה רשום על החושן לפי הרמב"ם הלכות כלי המקדש טז), "שבטי ישורון". "ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבואו אל הקדש לזכרון לפני ד' תמיד". שבטי בני-ישראל מונחים על לבו של הכהן הגדול בעבודת הקודש שבבית-המקדש, ומתוך חושן המשפט הזה מופיעים בירורי דברים ברוח-הקודש. יש לשים לב ולזכור במאי עסקינן! אנו עם של "קדושים בכל יום יהללך סלה". קדושים אלה, אין צורך לחפש אותם באפריקה או במזרח הרחוק, אלא הם עם ישראל, עם הנביאים. אנו מין יצורים מיוחדים, מין בריה קיבוצית-קולקטיבית, כללית, היסטורית, בעלת פסיכולוגיה לאומית מיוחדת.

נקודות לדיון

- כיצד יתכן שדווקא כוחות מנוגדים כיהודה ויוסף מולידים שניהם את גאולת ישראל
- עם של קדושים" במה מתבטא שאנו עם של קדושים"
- קדושים אלו אין צורך לחפש אותם באפריקה או במזרח הרחוק""
- למה בכל זאת הרבה מהצעירים של היום מחפשים את "הקדושה" במזרח הרחוק?

שנאה וקנאה?

אמנם כשאנו מתבוננים קצת באבותינו אלה - מה אנו מגלים? לכאורה, קנאה ושנאה! נכון שחז"ל הזהירונו שאל לו לאדם לפנק בן אחד יותר מבנים אחרים כדי לא לעורר קנאה, אבל כאן אנו נפגשים במצב נורא ואיום "ועתה לכו ונהרגו"; ולולי ראובן ויהודה שערכו, הדבר היה מתבצע! אלה הם אבותינו! האם זאת ראשית הגוי הקדוש? חס ושלום. אי-אפשר להשלים עם זה בשום פנים.

הבלטה חריפה

באופן שטחי אבותינו נראים כעסוקים בקנאה ובשנאה. אלא שבאור האלוהי האמיתי, יש לראות שבני יעקב הם האבות של עם ישראל, הם אנחנו. עם ישראל הולך ומתגבש מתוך חלקים אלה. אנו נמצאים בדרך, והערך המיוחד של כל אחד חייב להתבלט בצורה היותר חריפה, היותר עמוקה והיותר החלטית. אנו עוסקים בענקים קדושים ועליונים, שבטי ישראל, שבטי ישורון, בנשמות אלוהיות ההולכות ומהוות את בנין בית ישראל. יש לראות את הדברים בשלמותם ובתמימותם. "תורת ד' תמימה". ככל שמתבוננים בכל התורה, יותר מתקרבים אל האמת,

שנים עשר שבטים

הקולקטיביות הזאת שלנו מוכרחת להיות בנויה דווקא משנים-עשר אלמנטים, - חוק ולא יעבור. לכל שבט יש ענין מיוחד ותפקיד מיוחד בגילוי הערך האלוהי של "עם זו יצרתי לי". במשך הדורות הולך הדבר ומתגלה, מתגבש ומתבלט יותר ויותר. בפרשתנו אנו עומדים בתחילת ההתגלות, כשעניין זה עדיין מאוד. אנו נמצאים במצב העובר במעי אמו, ההולך ומתפתח לאט לאט עד שיוצא לאוויר העולם בצורה ריאלית, הווייתית, ממשית. העבר של "עם זו יצרתי לי" נמצא בתחילת יצירתו בבטן אמנו "כנסת ישראל", במצב של יסודיות וראשיות.

בני רחל ובני לאה מגלים שניהם את העניין האלוהי שלנו. הערך המיוחד של כל שבט מתברר אחר-כך בברכות יעקב אבינו ומשה רבינו. יהודה ענינו מלכות, מה שהולך ונמשך בפרשתנו במעשה פרץ וזרח, ואחר-כך במגילת רות ביסוד משפחת דוד המלך. כאן ראשית היצירה של יהודה. וכן לגבי שאר השבטים. לכל שבט יש תפקיד מיוחד, כח מיוחד, מלאך מיוחד, בבניין האורגני הכללי של בית ישראל. כך הכרחי וחיוני. אין להתחמק מזה, ואי-אפשר להתחמק מזה: זו עובדה יסודית ממשית. אשרינו שנבנינו כך. בבניין האלוהי הזה המורכב מחלקים שונים, חלק של תורה, חלק של מלכות, וחלק של עבודת בית-מקדש וכהנה וכהנה.

הכרחי, נחוץ וחיוני שהלב יהיה לב ולא אחרת. צריך להכיר ולהרגיש שכך צודק וישר, יש להשתחרר מגישה ילדותית הרואה כאן איזה סיפור מעשה של התקוטטות. ולהסתכל מה נעשה כאן בדורות עולם; לראות יד ד' המכוננת את יסוד לב האומות. כל בעל שכל צריך להבין שביסוד היצירה הזאת, חייבים להופיע בני לאה ובני רחל, "איש על מחנהו ואיש על דגלו". בהחלטיות היותר תקיפה, היותר אכזרית והיותר חריפה. רק מתוך-כך ואחר-כך יתגלה ש"בנו שתיהם את בית ישראל". אבל כאן אנו עדיין עומדים בראשית ההתגבשות, ההתפתחות וההתקדמות, והטיפול האלוהי חייב להימשך איזה זמן של שנים ודורות, עד שמגיעים לבירור הסופי של "בנו שתיהם". בינתיים חלוקת התפקידים ההכרחית והחיונית מתבטאת באופן חמור נורא ומזעזע.

נקודות לדיון

- איזו דרך פרשנית שולל הרב צבי יהודה ביחס למאבק שבין יוסף ולאחיו ומדוע?
- אנו נמצאים במצב העובר במעי אמו... העובר של "עם זו יצירתי" לי" מה מאפיין את שלבי ההתפתחות של העובר ושל עם ישראל בראשית התפתחותו?
- מה ניתן ללמוד מהסברו של הרב צבי יהודה על המאבק שבין יוסף ולאחיו לגבי מערכת הבחירות שבה אנו נמצאים כעת?

שבת שלום וחנוכה שמחה!

נתנאל צלניק
אולפנא "צביה יצירתית"